

ਮਾਨਯੋਗ ਆਰ.ਪੀ.ਸੇਠੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਲ ਆਨੰਦ, ਜੇ.ਜੇ.

ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1987 ਦਾ CWP 3898

26 ਫਰਵਰੀ, 1996

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950— ਆਰਟੀਕਲ. 226— ਸਮਾਪਤੀ - ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ - ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਸਨ-ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। - ਸਮਾਪਤੀ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਐਸ.ਨੇਹਰਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਜਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਮਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

(ਪਰਾ ੪)

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ।

(ਪਰਾ ੮)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਉਸ ਪੱਖੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰਿਣਾਮਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਪਟਾਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

(ਪਰਾ ੯)

ਆਰ.ਐਸ.ਬਿੰਦਰਾ, ਟੀ.ਐਨ.ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਵਿੰਦਰ ਚੋਪੜਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ੍ਰ.

ਐਸ.ਐਸ.ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਡੀ.ਏ.ਜੀ., ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਆਰਪੀ ਸੇਠੀ, ਜੇ.

(1) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵੱਲੋਂ 17 ਨਵੰਬਰ, 1980 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਾਂ *ਰਾਹੀਂ*, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਈ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, - ਮਿਤੀ 30 ਸਤੰਬਰ, 1981 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ 9 ਅਗਸਤ, 1980 ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ 'ਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਜੱਜ ਬਣ ਗਿਆ।

(2) ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕੋਲ ਤਤਕਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸ਼੍ਰੀ ਡੀ.ਐਸ. ਧਾਲੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ।

(3) ਅਸੀਂ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(4) ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮਾਨਿਕ ਲਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਸਿੰਘਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਟੇਟ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਸ (ਪ੍ਰਾਇਵੇਟ) ਲਿਮਿਟਡ ਗੁੰਟੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (!), ਰਣਜੀਤ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (3), ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਯਾਦਵ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (4), ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਜਨ ਲਾਲ, ਰਸੋਈ ਮੰਤਰੀ, ਹਰਿਆਣਾ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਜਿੰਦਲ ਸਟ੍ਰਿਪਸ ਅਤੇ ਹੋਰ (5)। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਸਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹਨ, ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਟਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ

- (1) ਏਆਈਆਰ 1957 ਐਸਸੀ 425.
- (2) ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 1303
- (3) ਏਆਈਆਰ 1987 ਐਸਸੀ 2386.
- (4) ਏਆਈਆਰ 1987 ਐਸਸੀ 454.
- (5) 1994 (6) SCC 19.

ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਂਚ, ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ

ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਤ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਐਸ.ਨੇਹਰਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਜਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“ਮੈਂ ਬੀ.ਐਸ.ਨੇਹਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਰੀਡਰ (ਮੁਅੱਤਲ ਅਧੀਨ) ਚਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:—■

ਕਿ 9 ਅਗਸਤ, 1980 ਨੂੰ ਯੂ. ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਰੀਡਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਾਮ 4.30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ-ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸੈਸ਼ਨ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲਸ III ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲਸ 4 ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਨਹਿਰੀ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਪੀ. ਗੋਇਲ, ਜੱਜ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ - ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਮਰਿਆਦਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਅਤੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਤੁਸੀਂ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। “ਐਨਐਸ ਮੁੰਦਰਾ ਮੁਰਦਾਬਾਦ, ਐਨਐਸ ਮੁੰਦਰਾ ਹੈ, ਬੀਐਸ ਨੇਹਰਾ ਮੁਰਦਾਬਾਦ, ਬੀਐਸ ਨੇਹਰਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਕਰੋ। ਡਾਕੀਆ ਮਹਾਜਨ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਮੁਰਦਾਬਾਦ” ਨੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸੈਸ਼ਨ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਅਫਸਰਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ, ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ।”

(6) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ, " NEMO DEBET ESSE JUDEX IN Propria ਦੇ ਅਧਿਕਤਮ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ

ਕਾਸਾ", ਸ੍ਰੀ ਰਤਨ ਲਾਈ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਡਾ. ਹਰੀ ਰਾਮ (ਸਹਿ-ਸਿੱਖਿਆ) ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ! ਅਤੇ ਹੋਰ (6), ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨਿਯਮ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਟਾਈ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ: 'ਰਸਲ ਬਨਾਮ ਡਿਊਕ ਆਫ ਨੋਰਫੋ ਆਈ ਕੇ [1947 (1) ਆਲ ER 109], ਟਕਰ, ਐਲ. .ਜੇ. ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਇਨਵਾਇਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਨਿਯਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਦਿ।

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਆਰ. ਰਾਏ (7) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

"ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਖਤ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਸਿਧੇ-ਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ 'ਤੇ, 3 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਖਾਸ ਕੇਸ।"

ਏ.ਕੇ. ਕਰੈਪਾਕ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ibid. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ:

"ਮੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਖਾਸ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ! ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ, ਲਾਵ ਦਾ ਫਰੇਮ ਵਰਕ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ (f ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ

(7) ਜੇਟੀ 1993 (3) ਐਸਸੀ 487.

(8) 1968 (2) SCR 186,

Dev Singh and others v. The Registrar, Punjab and Haryana 241
High Court, Chandigarh and others (R. P. Sethi, J.)

ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋ. ਵੇਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਖਿਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ:

“ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣੇ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਖਤ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਐਕਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਲਚਕਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੌਮ ਦੇ ਮੁਦਈ ਲਈ ਕੁਝ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ; ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਤਕਨੀਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਨਿਯਮਾਂ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਆਦਿ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ 'ਮੋਮੋ ਡੀਬੇਟ ਐਸੋ ਜੂਡੈਕਸ ਇਨ ਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਆ ਕਾਜ਼' (ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ)। ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਰਹਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 'ਸਰਕਾਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਬਨਾਮ ਮੁਨੁਸਵਾਮੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ' (1988) (ਸਪੱਲ.) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651 ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਅਸਲ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੇ ਪੱਖ ਜਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ। ਪੱਖਪਾਤ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਪੱਖਪਾਤ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖਪਾਤ, ਨਿੱਜੀ ਪੱਖਪਾਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪੱਖਪਾਤ। ਨਿੱਜੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ “ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦਾ ਨੂਹ (1958 SCR 595)। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਮੈਨਟਲ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤੇ।

(6) ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

(7) ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜਾਂਚ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਵਾਰੰਗਲ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਰਵਰ (8), ਰਾਮੂ ਬਾਪੂ ਗਾਇਕਵੇਡ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (9), ਮਿਹਿਰ ਕ੍ਰਿ. ਸਾਨਿਆਲ ਬਨਾਮ ਆਬਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ (10), ਜਮੁਨਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਸਟੇਟ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (11), ਅਤੇ ਕੇਹਰ ਦੀਨ ਸਾਬਕਾ IV ਆਰਟੀਕਲਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (12), ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (13)।

(8) ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

(9) ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਉਸ ਪੱਖੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਿਪਟਾਈ ਪੱਖੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

(10) ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੇਲੋੜੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੁਝ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿੱਖੀ ਸਲਾਹ

- (8) 1971 (1) SLR 507.
- (9) 1974 (1) SLR 568.
- (10) 1975 (2) SLR 19.
- (11) 1980 (2) SLR 760.
- (12) 1992 (2) sS.LR199.
- (13) 1992 (1) £SLR 461।

ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 243

ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਆਰ.ਪੀ. ਸੇਠੀ, ਜੇ.)

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਗਭਗ 16 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ.

(11) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਪੱਖ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 30 ਨਵੰਬਰ, 1989 ਤੱਕ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੱਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਜੋ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(12) ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਪਲੇਡ ਆਰਡਰ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। 30 ਨਵੰਬਰ, 1989 ਤੱਕ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਬਕਾਏ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਿਰਫ 10 ਫੀਸਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ 71 ਜਵਾਬਦੇਹ ਇਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਈ ਸਹਿਗਲ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। 31 ਮਾਰਚ, 1995 ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਲਈ ਰਾਹਤ ਲਈ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਗੇ। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪ੍ਰਯੋਗਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਜੇ. ਐੱਸ. ਟੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ